

Κεφάλαιο 2:

ΑΚΤΙΒΙΣΜΌΣ ΚΑΙ ΣΥΝΗΓΟΡΪΑ

| Στο πλαίσιο των κοινών ευρωπαϊκών αξιών και της ιθαγένεια της ΕΕ

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας δημοσίευσης δεν συνιστά έγκριση του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Attribution-NonCommercial-
NoDerivatives 4.0 International
(CC BY-NC-ND 4.0)

Funded by
the European Union

Καθορισμός των εννοιών και του νομικού πλαισίου

Η έννοια της ιθαγένειας χρονολογείται από την αρχαία Ελλάδα. Εκείνη την εποχή, "πολίτης" ήταν εκείνος που είχε το δικαίωμα να συμμετέχει ενεργά στη ζωή του κράτους. Αν και μας φαίνεται ασυνήθιστο τώρα, οι σκλάβοι, οι γυναίκες, οι φτωχοί και οι μόνιμοι ξένοι δεν απολάμβαναν αυτό το δικαίωμα. Το να είσαι πολίτης δεν έπρεπε να θεωρείται μόνο δικαίωμα, αλλά πρώτα απ' όλα ήταν καθήκον.

Με την πάροδο των ετών, η έννοια της ιθαγένειας εξελίχθηκε μαζί με την κοινωνία. Σήμερα, κάποιος μπορεί να είναι πολίτης ενός ή περισσότερων κρατών. Αυτό επιβάλλει μια ορισμένη σχέση μεταξύ του ατόμου και του κράτους. Ο πολίτης έχει ορισμένες υποχρεώσεις (π.χ. να πληρώνει φόρους), ενώ το κράτος πρέπει να εγγυάται την προστασία των δικαιωμάτων και των ζωτικών συμφερόντων. Το να είσαι πολίτης σήμερα δεν σημαίνει μόνο ότι είσαι νομικά προστατευμένος φορέας δικαιωμάτων και συμφερόντων, αλλά και ότι είσαι μέλος μιας κοινότητας με κοινό ηθικό κώδικα και κοινή ταυτότητα.

Μπορούμε να αναγνωρίσουμε τέσσερα υποσυστήματα που είναι απαραίτητα για τη σχέση μεταξύ ατόμου και ^{κοινωνίας}¹:

- Η πολιτική διάσταση της ιθαγένειας αναφέρεται στα πολιτικά δικαιώματα και τις ευθύνες έναντι του πολιτικού συστήματος. Η ανάπτυξη αυτής της διάστασης θα πρέπει να προέλθει μέσω της γνώσης του πολιτικού συστήματος και της προώθησης δημοκρατικών στάσεων και συμμετοχικών δεξιοτήτων.
- Η κοινωνική διάσταση της ιδιότητας του πολίτη έχει να κάνει με τη συμπεριφορά μεταξύ των ατόμων σε μια κοινωνία και απαιτεί κάποιο μέτρο πίστης και αλληλεγγύης. Οι κοινωνικές δεξιότητες και η γνώση των κοινωνικών σχέσεων στην κοινωνία είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη αυτής της διάστασης.
- Η πολιτιστική διάσταση της ιθαγένειας αναφέρεται στη συνείδηση μιας κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς. Η πολιτιστική διάσταση πρέπει να αναπτυχθεί μέσω της γνώσης της πολιτιστικής κληρονομιάς, της ιστορίας και των βασικών δεξιοτήτων (γλωσσική επάρκεια, ανάγνωση και γραφή).
- Η οικονομική διάσταση της ιδιότητας του πολίτη αφορά τη σχέση του ατόμου με την αγορά εργασίας και την καταναλωτική αγορά. Συνεπάγεται το δικαίωμα στην εργασία και σε ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης. Οι οικονομικές δεξιότητες (για την εργασία και άλλες οικονομικές δραστηριότητες) και η επαγγελματική κατάρτιση διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εκπλήρωση αυτής της οικονομικής διάστασης.

Μπορούμε να πούμε ότι αυτοί είναι οι πυλώνες πάνω στους οποίους οικοδομείται η ιδιότητα του πολίτη.

Η ιδιότητα του πολίτη μας δίνει τη δυνατότητα και την ευθύνη να επηρεάζουμε την κοινωνία και να είμαστε ενεργοί πολίτες. Ένας ενεργός πολίτης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη βελτίωση της ευημερίας της κοινότητας της οποίας αποτελεί μέρος. Η δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη της οποίας είμαστε μέρος απαιτεί η συμμετοχή μας να βασίζεται σε τρεις βασικές έννοιες: τον πλουραλισμό, το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και το κράτος δικαίου.

Το άρθρο 15 της *Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων* αναφέρει τα εξής:

1. Ο καθένας έχει το δικαίωμα στην ιθαγένεια.
2. Κανείς δεν πρέπει να στερείται αυθαίρετα την ιθαγένειά του ούτε να στερείται το δικαίωμα αλλαγής της ιθαγένειάς του.

Το άρθρο αυτό επιβεβαιώνεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την ιθαγένεια του Συμβουλίου της Ευρώπης (1997)²:

1 <https://www.coe.int/en/web/compass/citizenship-and-participation#>

2 Επεξηγηματική έκθεση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την ιθαγένεια, άρθρο 2 στοιχεία α) και β), <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=166#FN2>

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας του, άμεσα ή μέσω ελεύθερα επιλεγμένων αντιπροσώπων.
2. Ο καθένας έχει το δικαίωμα ισότιμης πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας του.
3. Η βούληση του λαού αποτελεί τη βάση της κυβερνητικής εξουσίας- η βούληση αυτή εκφράζεται σε περιοδικές και πραγματικές εκλογές, οι οποίες διεξάγονται με καθολική και ίση ψηφοφορία και με μυστική ψηφοφορία ή με ισοδύναμες διαδικασίες ελεύθερης ψηφοφορίας.

Το άρθρο 22 της ίδιας Διακήρυξης αναφέρει επίσης:

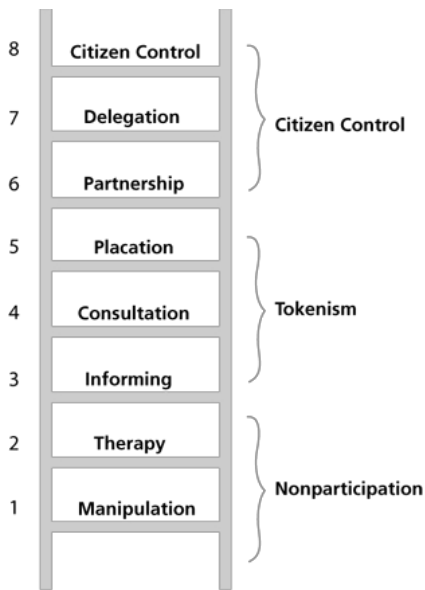
Καθένας, ως μέλος της κοινωνίας, έχει το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλεια και δικαιούται να πραγματοποιήσει, μέσω της εθνικής προσπάθειας και της διεθνούς συνεργασίας και σύμφωνα με την οργάνωση και τους πόρους κάθε κράτους, τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα που είναι απαραίτητα για την αξιοπρέπειά του και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Αυτό σημαίνει ότι, ακόμη και αν κάθε κράτος μπορεί να καθορίζει τους νόμους του, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια αποτελούν απόλυτο όριο στην άσκηση της κυριαρχίας τους.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα και η πλήρως ασκούμενη ιθαγένεια είναι στενά συνδεδεμένα: οι περιορισμοί του δικαιώματος της εκ-πατρισμού, η κακή εκπαίδευση ή τα οικονομικά προβλήματα μπορούν να περιορίσουν αποτελεσματικά τη δημοκρατική και ενεργό συμμετοχή.

Η συμμετοχή μπορεί έτσι να θεωρηθεί ως ένας ενάρετος κύκλος: από τη μία πλευρά η δημοκρατική συμμετοχή επηρεάζει τη βελτίωση της κοινωνίας μας, από την άλλη πλευρά η κοινωνία μας πρέπει να μας επιτρέψει να την εξαρτήσουμε.

Η Sherry Arnstein, το 1969, συνέκρινε τα επίπεδα συμμετοχής με μια σκάλα:

Arnstein's Ladder (1969)
Degrees of Citizen Participation

1. ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ

Η παρουσία των πολιτών χρησιμοποιείται για την επίτευξη κάποιων άλλων στόχων, όπως η βελτίωση της εικόνας των θεσμών ή η νίκη στις εκλογές.

2. ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Οι πολίτες τοποθετούνται σε ορατή θέση αλλά δεν έχουν κανένα ρόλο. Χρησιμοποιούνται για την επίτευξη συναίνεσης και συχνά δεν κατανοούν το νόημα αυτού για το οποίο τους εκμεταλλεύονται.

3. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Οι πολίτες λαμβάνουν κάποιες πληροφορίες, αλλά δεν έχουν την ευκαιρία να επηρεάσουν, καθώς δεν υπάρχει κανάλι ανατροφοδότησης.

4. ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

Στους πολίτες ανατίθενται κάποιοι ενεργητικοί ρόλοι, όπως οι συναντήσεις γειτονιάς ή οι δημόσιες έρευνες, αλλά δεν έχουν ακόμη την ευκαιρία να έχουν αντίκτυπο.

5. ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ

Οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν προτάσεις και να υποβάλλουν προτάσεις, αλλά τον τελικό λόγο έχουν πάντα οι ιδύνοντες.

6. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Η εξουσία κατανέμεται μεταξύ των πολιτών και των κατόχων της εξουσίας με βάση ένα κοινωνικό σύμφωνο

7. DELEGATION

Οι πολίτες αποκτούν μεγαλύτερη δύναμη στη σύμπραξη με τους κατόχους της εξουσίας και μπορούν να εξασφαλίσουν την ακριβεία.

8. ΈΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Ολόκληρη η διαδικασία λήψης αποφάσεων ανήκει στους πολίτες χωρίς μεσάζοντες ή περιορισμούς.

Ο ρόλος των ΜΚΟ στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών

Οι ΜΚΟ βρίσκονται ακριβώς στη μέση μεταξύ πολιτικής και κοινωνίας. Όπως τα συνδικάτα και άλλοι ενδιάμεσοι φορείς, το καθήκον τους είναι να λαμβάνουν αποφάσεις όσο το δυνατόν πιο κοινές. Για να το πετύχουν αυτό, οι ΜΚΟ έχουν το καθήκον να συνοδεύουν τους πολίτες, παρέχοντάς τους τα απαραίτητα εργαλεία για να δημιουργήσουν υπεύθυνα και βιώσιμα μονοπάτια ενδυνάμωσης και ακτιβισμού. Οι ΜΚΟ αποτελούν επίσης ένα σημαντικό εργαλείο πληροφόρησης για τους πολίτες. Με την πάροδο των ετών, ιδίως μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η επιρροή τους έχει αυξηθεί και πολλοί θεσμοί αναγκάστηκαν να ανοίξουν τις πόρτες τους στον έλεγχο των ΜΚΟ. Χάρη στην επιρροή των ΜΚΟ, τα περισσότερα κυβερνητικά έγγραφα είναι ελεύθερα διαθέσιμα στο διαδίκτυο. Για παράδειγμα, οι περιλήψεις των συνεδριάσεων που ετοιμάζει το Τμήμα Δημόσιας Πληροφόρησης είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του ΟΗΕ. Όπως γράφουν οι Catinat και Vedel:

Η ανοικτή ανταλλαγή και η ελεύθερη ροή πληροφοριών είναι το κύριο μέσο της συμμετοχής των πολιτών σε ένα δημοκρατικό σύστημα- δεδομένου ότι η δημοκρατία είναι μια δομή στην οποία οι άνθρωποι λαμβάνουν αποφάσεις για θεμελιώδη ζητήματα δημόσιας πολιτικής, οι πολίτες, ως φορείς λήψης αποφάσεων, χρειάζονται όλες ή τουλάχιστον το μεγαλύτερο μέρος των πληροφοριών για να κάνουν έξυπνες πολιτικές επιλογές.

Η λειτουργία των ΜΚΟ διασφαλίζεται από επίσημα έγγραφα της ΕΕ:

- Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΑΪΝΕΣΗ3
Η ΕΕ υποστηρίζει την ευρεία συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων στην ανάπτυξη των χωρών και ενθαρρύνει όλα τα κοινωνικά στρώματα να συμμετέχουν. Η κοινωνία των πολιτών,

συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών και κοινωνικών φορέων, όπως τα συνδικάτα, οι εργοδοτικές οργανώσεις και ο ιδιωτικός τομέας, οι ΜΚΟ και άλλοι μη κρατικοί φορείς των χωρών εταίρων, διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο ως φορείς προώθησης της δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΕ θα ενισχύσει τη στήριξή της για την ανάπτυξη ικανοτήτων

3 [https://unipd-centrodirittiumani.it/public/docs/EUparl_comm\(2006C_4601\).pdf](https://unipd-centrodirittiumani.it/public/docs/EUparl_comm(2006C_4601).pdf)

των μη κρατικών φορέων προκειμένου να ενισχυθεί η φωνή τους στην αναπτυξιακή διαδικασία και να προωθηθεί ο πολιτικός, κοινωνικός και οικονομικός διάλογος. Θα αναγνωριστεί επίσης ο σημαντικός ρόλος της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών- για το σκοπό αυτό, η ΕΕ θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην αναπτυξιακή εκπαίδευση και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών της ΕΕ.

- **ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, EIDHR**
Οι απαρχές του έργου αυτού ανάγονται στο 1994, με τη δημιουργία ειδικού κονδυλίου του προϋπολογισμού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Χρηματοδοτεί δράσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο των δημοσιονομικών προοπτικών 2007-2013, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν τον Δεκέμβριο του 2006 μια νέα νομική βάση για την EIDHR. Οι ειδικοί στόχοι δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο της κοινωνίας των πολιτών:
 - σεβασμός και τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, όπως διακηρύσσονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και σε άλλα διεθνή και περιφερειακά μέσα για τα δικαιώματα του ανθρώπου, με την προώθηση και την εδραίωση της δημοκρατίας και των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων σε τρίτες χώρες, κυρίως μέσω της στήριξης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, της παροχής στήριξης και αλληλεγγύης στους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στα θύματα καταπίεσης και κακοποίησης και της ενίσχυσης της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιείται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προαγωγής της δημοκρατίας.
 - υποστήριξη και ενίσχυση του διεθνούς και περιφερειακού πλαισίου για την προστασία, την προώθηση και την παρακολούθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την προώθηση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου και την ενίσχυση του ενεργού ρόλου της κοινωνίας των πολιτών σε αυτά τα πλαίσια
 - προώθηση της εμπιστοσύνης στις εκλογικές διαδικασίες και ενίσχυση της αξιοπιστίας τους, ιδίως μέσω αποστολών παρακολούθησης των εκλογών και μέσω της στήριξης των τοπικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που συμμετέχουν στις διαδικασίες αυτές
- **ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΚΟΤΟΝΟΥ (2000)**
Ρυθμίζει τις σχέσεις της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ (Αφρική, Καραϊβική και Ειρηνικός). Αναφέρει μεταξύ των στόχων της εταιρικής σχέσης την ανάπτυξη μιας ενεργού και οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και μεταξύ των αρχών της τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η συμφωνία ορίζει επίσης ότι οι μη κρατικοί φορείς πρέπει να ενημερώνονται και να ζητείται η γνώμη τους σχετικά με τις πολιτικές και τις στρατηγικές συνεργασίας, να συμμετέχουν στην υλοποίηση των σχεδίων και προγραμμάτων συνεργασίας, να υποστηρίζονται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων τους και να συμμετέχουν στον πολιτικό διάλογο. Η συμφωνία του Κοτονού τονίζει τη σημασία της κοινωνίας των πολιτών στις διαδικασίες οικοδόμησης της ειρήνης και πρόληψης και επίλυσης των συγκρούσεων, καθώς και στις δραστηριότητες που "αποσκοπούν ιδίως στην εξασφάλιση δίκαιης κατανομής των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών ευκαιριών σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, στην ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας και της αποτελεσματικότητας των κυβερνητικών συστημάτων, στη δημιουργία αποτελεσματικών μηχανισμών για την ειρηνική διευθέτηση των συμφερόντων των ομάδων, στη γεφύρωση των διαχωριστικών γραμμών μεταξύ των διαφόρων τομέων της κοινωνίας και στην προώθηση μιας ενεργού και οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

Αυτή η σύντομη θεωρητική ανάλυση του θέματος μας επέτρεψε να αναδείξουμε την κεντρική θέση της ενεργού πολιτεϊότητας στην ευρωπαϊκή κοινωνία και τους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Ο πρωταγωνισμός των πολιτών, τόσο των μεμονωμένων όσο και των συνδεδεμένων, προστατεύεται και προωθείται σε όλα τα επίπεδα από τους θεσμούς.

Τι είναι η Επιστήμη των Πολιτών;

Στη συλλογική φαντασία, η επιστημονική κοινότητα θεωρείται συχνά αδιαπέραστη, ένας "πύργος από ελεφαντόδοντο" στον οποίο γίνονται δεκτοί μόνο ερευνητές και καθηγητές πανεπιστημίου. Η πραγματικότητα δεν συμβαδίζει με αυτή τη στερεοτυπική άποψη: όλο και πιο συχνά, οι επιστήμονες επιστρατεύουν τη βοήθεια εθελοντών πολιτών στο έργο τους, φέρνοντας το κοινό (δηλαδή τους μη επαγγελματίες επιστήμονες) στην καρδιά της επιστημονικής έρευνας. Αυτό το ενδιαφέρον φαινόμενο, κατά το οποίο μη εξειδικευμένοι εθελοντές μπαίνουν στη θέση των ερευνητών, ονομάζεται Επιστήμη των Πολιτών (Citizen Science). Ο όρος χρησιμοποιείται για να αναφερθεί σε δραστηριότητες που εμπλέκουν τους πολίτες στην έρευνα και στις οποίες μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά σε ένα πείραμα ή έργο. Κατά τη διάρκεια αυτών των δραστηριοτήτων, ιδρύματα - ερευνητικοί οργανισμοί, μουσεία ή πανεπιστήμια - και πολίτες - φοιτητές, καθηγητές ή ιδιώτες - που δεν έχουν απαραίτητα επιστημονικό υπόβαθρο - συνεργάζονται για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.

Αυτό αποφέρει πλεονεκτήματα και για τις δύο πλευρές:

- αφενός, οι επιστήμονες μπορούν να βασίζονται στη συνεργασία εθελοντών, ίσως κατανεμημένων σε μια μεγάλη περιοχή, για να αναπτύξουν παρακολούθηση μεγάλης κλίμακας και να αποκτήσουν μεγάλο όγκο δεδομένων που είναι δύσκολο να αποκτηθούν με τις παραδοσιακές μεθόδους
- από την άλλη πλευρά, οι πολίτες αισθάνονται ότι είναι οι βασικοί συντελεστές ενός σχετικού έργου, ευαισθητοποιούνται περισσότερο για την επιστημονική έρευνα, τη σημασία αλλά και τους περιορισμούς της, και προσεγγίζουν θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος, όπως η κλιματική αλλαγή, η απώλεια της βιοποικιλότητας ή η ρύπανση, με πιο ανοικτή στάση

Με αυτόν τον τρόπο, γίνεται μια προσπάθεια να αλλάξει η αντίληψη των πολιτών για τον κόσμο της έρευνας και να γίνει η επιστήμη κληρονομιά όλων.

Χάρη στην Επιστήμη των Πολιτών, τοπικές ομάδες πολιτών μπορούν να κινητοποιηθούν και να εμπλακούν για το συμφέρον της κοινότητας. Ο πολίτης δεν είναι πλέον το παθητικό υποκείμενο της συλλογής δεδομένων, αλλά είναι ο κύριος παράγοντας σε όλα τα στάδια της παραγωγής γνώσης: από τον εντοπισμό του προβλήματος, τον προσδιορισμό των μεθοδολογιών για την ανάλυσή του, την κατασκευή στρατηγικών επικοινωνίας και συνηγορίας που εξετάζουν το σχεδιασμό πολιτικής με σκοπό την αλλαγή, μέχρι τη δυνατότητα η παραγόμενη γνώση να αποτελέσει, για παράδειγμα, τη βάση νομικών διαδικασιών που αποσκοπούν στην αποκατάσταση της αρχής της κοινωνικής και περιβαλλοντικής δικαιοσύνης. Η επιστήμη των πολιτών είναι επίσης ένα εργαλείο για την ενδυνάμωση των τοπικών κοινοτήτων, παρέχοντάς τους εργαλεία ενεργοποίησης, συνηγορίας και δεξιότητες για την ενεργοποίηση νομικών εκστρατειών και δράσεων για την υπεράσπιση της επικράτειας και των δικαιωμάτων τους. Πράγματι, η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να αυξήσει την αποτελεσματικότητα της διοικητικής δράσης και να βελτιώσει την ποιότητα των αποφάσεων. Με την πάροδο των ετών, ακριβώς για τους σκοπούς αυτούς, οι κυριότεροι δημόσιοι φορείς σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο έχουν πράγματι δρομολογήσει σημαντικές πρωτοβουλίες σχετικά με τα ανοικτά δεδομένα και την παρακολούθηση των πολιτών, επιτρέποντας σε έναν αυξανόμενο αριθμό πολιτών και ενώσεων να δραστηριοποιηθούν χρησιμοποιώντας αυτές τις πληροφορίες για να ξεκινήσουν εκστρατείες γνώμης, να θέσουν ζητήματα στην πολιτική ατζέντα και να κατανοήσουν καλύτερα την αποτελεσματικότητα της δημόσιας δράσης. Όλες οι καινοτόμες διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης των Ανοικτών Δεδομένων και της παρακολούθησης των πολιτών, πρέπει επομένως να τοποθετηθούν στο πλαίσιο της υπέρβασης της οπτικής που φέρνει τους πολίτες και τη Δημόσια Διοίκηση αντιμέτωπους, ενθαρρύνοντας την έναρξη μιας ισότιμης σχέσης στην οποία ο πολίτης και η Διοίκηση εργάζονται με τον ίδιο σκοπό και βαδίζουν προς την ίδια κατεύθυνση.

Βέλτιστες πρακτικές

- SciStarter - scistarter.org
Ίσως η σημαντικότερη πύλη Επιστήμης των Πολιτών στον κόσμο. Επιτρέπει στους πολίτες που θέλουν να εμπλακούν με ερευνητές, κοινότητες, ιδρύματα και οργανισμούς σε διάφορα έργα σε διάφορα μέρη του πλανήτη. Υπάρχουν πάνω από 150.000 εγγεγραμμένοι χρήστες και η πύλη χρησιμοποιείται για την υποστήριξη χιλιάδων έργων. Κάθε χρήστης μπορεί να κάνει αναζήτηση ανάμεσα στα πολλά έργα με βάση την τοποθεσία, το θέμα, το ηλικιακό επίπεδο κ.λπ. Παραθέτουμε τους στόχους του SciStarter, οι οποίοι βρίσκονται στη διεύθυνση <https://scistarter.org/about> :
 - Να επιτρέπει και να ενθαρρύνει τους ανθρώπους να μαθαίνουν για την πραγματική επιστήμη, να συμμετέχουν σε αυτήν και να συνεισφέρουν σε αυτήν μέσω τόσο άτυπων ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων όσο και επίσημων ερευνητικών προσπαθειών.
 - Δημιουργία ενός κοινού χώρου όπου οι επιστήμονες και οι επικεφαλής των έργων μπορούν να συνεργάζονται με άτομα που ενδιαφέρονται να εργαστούν ή να μάθουν για τα ερευνητικά τους έργα
 - Ικανοποιώντας τη λαϊκή παρόρμηση για μαστορέματα, κατασκευές και εξερεύνηση, καθιστώντας απλό και διασκεδαστικό για όλους από όλα τα κοινωνικά στρώματα να μετατρέψουν τις περιέργειές τους και τις ανησυχίες τους σε πραγματικό αντίκτυπο.
- Εκστρατεία aSud "ReAttivi" - asud.net
Η ReATTIVI βρίσκεται σε μια εκστρατεία ευαισθητοποίησης και ενεργοποίησης με τρία έργα στη Ρώμη και γύρω από αυτήν, προκειμένου να δώσει στους πολίτες εργαλεία για τον έλεγχο της ποιότητας του νερού, του εδάφους και του αέρα στην πόλη. Πρόκειται για ένα έργο Extreme Citizen Science: στόχος είναι να διοχετεύσει την ενεργό συμμετοχή των πολιτών σε δραστηριότητες επιστημονικής έρευνας που αποσκοπούν στην προστασία του

περιβάλλοντος. Η εκστρατεία χωρίζεται σε διάφορα έργα, ανάλογα με τους τομείς που αφορούν:

- RomaUp - ένα έργο που αφορά την περιβαλλοντική προστασία της περιοχής της Ρώμης. Πυρήνας της πρωτοβουλίας είναι το πιλοτικό σχέδιο συμμετοχικής παρακολούθησης για την ανάλυση της ποιότητας του νερού του ποταμού Τίβερη, με 12 εκστρατείες δειγματοληψίας, σε μηνιαία βάση, που θα ακολουθηθούν από μια αρθρωμένη και σύνθετη δράση επικοινωνίας και συνηγορίας.
- Η ComunitAria - που υποστηρίζεται με τη συμβολή της εκκλησίας των Βαλδενσιανών - μελετά την ποιότητα του αέρα στην περιοχή του Colleferro. Έχει εκπαιδεύσει 30 πολίτες να γίνουν επιστήμονες-πολίτες. Χάρη στη συνεργασία με τη La Sapienza, έχουν εγκατασταθεί δειγματολήπτες για την παρακολούθηση των αιωρούμενων σωματιδίων και τον εντοπισμό της συχνότητας εμφάνισης των πηγών ρύπων στην πόλη. Τα αποτελέσματα θα βοηθήσουν τους πολίτες να οικοδομήσουν μια δράση συνηγορίας προς τους δημόσιους φορείς με προσανατολισμό τον μετριασμό

των εκπομπών, πηγές ατμοσφαιρικής ρύπανσης

- Το πρόγραμμα Walk Up Aniene - που χρηματοδοτήθηκε χάρη στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα ACTION - υλοποιήθηκε στο φυσικό καταφύγιο Aniene στην πόλη της Ρώμης και καλύπτει 630 εκτάρια σε μήκος 15 χιλιομέτρων κατά μήκος του ποταμού Aniene. Το Walk Up Aniene διοχέτευσε την προσοχή στις επιπτώσεις της αστικοποίησης και της μόλυνσης του αέρα και των υδάτων, παρακολουθώντας την ποιότητα της βιοποικιλότητας και τη λειτουργικότητα του ποταμού Aniene κατά μήκος του κάτω ρου του ποταμού. Στο έργο συμμετείχαν περίπου 80 επισκέπτες του καταφυγίου και κατέστη δυνατή η συλλογή δεδομένων για τη δημιουργία ενός χάρτη της περιβαλλοντικής κατάστασης του τμήματος του ποταμού και τη συστηματοποίηση προτάσεων από κάτω προς τα πάνω για τη διαχείριση του καταφυγίου.
- Άμεση Διεθνής
Η Outright International ήταν από τις πρώτες ΜΚΟ που ανέλαβαν δράση μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Από τα πρώτα στάδια του δράματος που βιώνει το Κίεβο, παρείχε υποστήριξη στην κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ+. Η Outright International συνεργάζεται με διάφορους εταίρους σε όλο τον κόσμο και αποκαλύπτει τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υφίστανται τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Στην ιστοσελίδα τους αναφέρεται: - Υποστηρίζουμε την καινοτόμο συνηγορία και χρησιμοποιούμε τη συλλογική μας δύναμη για να μεταφέρουμε τις φωνές των ακτιβιστών για να προωθήσουμε την ισότητα και να τερματίσουμε τη βία και τις διακρίσεις. Προωθούμε την αλλαγή, τη δύναμη και την ουσιαστική πρόοδο σε κυβερνήσεις, θεσμούς, επιχειρήσεις και κοινότητες.

Εργασία 1: Παρακολούθηση των πολιτών

Όπως είδαμε, η παρακολούθηση των πολιτών είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την ενδυνάμωση των πολιτών. Προσπαθήστε να ξεκινήσετε μια εμπειρία παρακολούθησης ακολουθώντας αυτά τα 6 απλά βήματα:

1. Επιλέξτε ένα χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο από την πλατφόρμα ανοικτών δεδομένων της χώρας σας. Αναζητήστε έργα στην πόλη ή την περιοχή σας.
2. Συμμετοχή των σχετικών φορέων και εμπειρογνομόνων για το συγκεκριμένο έργο που έχει επιλεγεί, συμπεριλαμβανομένων σχολείων, ΜΚΟ, δημόσιων φορέων.
3. Μάθετε ό,τι χρειάζεστε σχετικά με τις διοικητικές διαδικασίες, τα νέα, τα δεδομένα του περιβάλλοντος.
4. Επιθεώρηση του χώρου του έργου, λήψη φωτογραφιών και βίντεο- εντοπισμός των βασικών ατόμων που εμπλέκονται στον προγραμματισμό πολιτικής και στην υλοποίηση του έργου- προγραμματισμός συνεντεύξεων.
5. Δημιουργήστε την έκθεση παρακολούθησης του έργου: περιγράψτε το έργο, αξιολογήστε την πρόοδό του και, αν έχει ολοκληρωθεί, την αποτελεσματικότητά του.
6. Μοιραστείτε τα αποτελέσματα με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους δημοσιογράφους και τους ενδιαφερόμενους πολίτες ή κάντε προτάσεις για τη βελτίωση του έργου.

Εργασία 2: Έρευνα για την ενεργό συμμετοχή των πολιτών

Το καθήκον σας είναι να αξιοποιήσετε τις εμπειρίες γύρω σας και να αξιολογήσετε τι μπορείτε να κάνετε για να διευκολύνετε την πρόοδο της κοινότητάς σας.

- Εβδομάδα 1: Ερευνήστε και εξερευνήστε τις εμπειρίες Ενεργού Πολίτη στην κοινότητα όπου ζείτε και σε γειτονικές περιοχές. Μπορείτε επίσης να φτιάξετε ένα ημερολόγιο με όλα τα νέα

και τις πληροφορίες που μπορείτε να βρείτε.

- Εβδομάδα 2: Επαναλάβετε την άσκηση της εβδομάδας 1, εστιάζοντας αυτή τη φορά σε ένα ευρύτερο πεδίο: αυτό της χώρας σας.

- **Εβδομάδα 3:** Τι γίνεται με την Ευρώπη; Υπάρχουν τόσα πολλά παραδείγματα ενεργού πολιτειότητας στην Ένωσή μας!
- **Εβδομάδα 4:** Με βάση όσα μάθατε, σκεφτείτε τι θα θέλατε να αλλάξετε και σκεφτείτε έναν τρόπο για να γίνετε Ενεργός Πολίτης.

Εργασία 3: Βελτίωση της τοπικής κοινότητας

Με βάση τις εμπειρίες της προηγούμενης άσκησης, προσπαθήστε να σχεδιάσετε μια δράση στην τοπική σας κοινότητα.

Οδηγίες βήμα προς βήμα:

1. Προσδιορίστε ένα ζήτημα:
Τι συμβαίνει στην κοινότητά μου; Υπάρχει κάποιο πρόβλημα που μπορώ να βοηθήσω να λυθεί;
2. Θέστε έναν στόχο:
Τι θα μπορούσε να αλλάξει για την επίλυση του επιλεγμένου προβλήματος;
3. Βρείτε πληροφορίες:
Τι γνωρίζω για το πρόβλημα; Το έχει αντιμετωπίσει κάποιος άλλος στο παρελθόν; Πώς; Μπορώ να βελτιώσω την εμπειρία σας ή χρειάζομαι μια νέα προσέγγιση; Υπάρχουν παρόμοιες εμπειρίες σε άλλα μέρη της χώρας μου ή στην Ευρώπη;
4. Εμπλέξτε την κοινότητά σας:
Μπορείτε να οργανώσετε δημόσιες συναντήσεις, να γράψετε άρθρα σε εφημερίδες ή απλώς να κάνετε μια συζήτηση για να ευαισθητοποιήσετε όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους. Δουλεύετε καλύτερα ως ομάδα!
5. Από το θέμα στο αποτέλεσμα:
Χρησιμοποιώντας τα εργαλεία που έχετε στη διάθεσή σας, θέστε το θέμα στις πολιτικές αρχές, στα σχολεία, στους πολίτες και στους ενδιαφερόμενους φορείς. Εμπλέξτε τους πολίτες που αποφάσισαν να συμμετάσχουν στην εκστρατεία σας σε έναν καταϊγισμό ιδεών και προτείνετε τη λύση σας στην κοινότητα. Χρησιμοποιήστε όσα μάθατε στις προηγούμενες παραγράφους και εμπνευστείτε από τις εμπειρίες άλλων φορέων.

Σχέδιο εργαστηρίου: Ακτιβισμός και συνηγορία στην ΕΕ

Στόχοι:

- Αναγνωρίζοντας τη σημασία του ακτιβισμού και της συνηγορίας στην ΕΕ
- Προσδιορισμός εναλλακτικών μεθόδων ακτιβισμού και συνηγορίας στην ΕΕ
- Ανάπτυξη στρατηγικών για την προώθηση του ακτιβισμού και της συνηγορίας στην ΕΕ

Υλικά
απαιτούνται:

που

- Έντυπα με ορισμούς και παραδείγματα ακτιβισμού
- Στυλό και χαρτιά
- Flipcharts ή λευκός πίνακας

Οδηγίες βήμα προς βήμα:

1. Εισαγωγή (20 λεπτά)

Ξεκινήστε το εργαστήριο με την εισαγωγή του θέματος του ακτιβισμού και της συνηγορίας στην ΕΕ. Παρέχετε ενημερωτικά φυλλάδια που ορίζουν την έννοια (βλ. φυλλάδιο 1) και εξηγούν ότι η ΕΕ προωθεί τον ακτιβισμό και τη συνηγορία

cacy. Εξηγήστε επίσης γιατί ο ακτιβισμός και η συνηγορία είναι μια θεμελιώδης συμπεριφορά στην κοινωνία μας. Ζητήστε από τους μαθητές να μοιραστούν τυχόν προηγούμενες γνώσεις ή εμπειρίες που έχουν με αυτές τις έννοιες.

2. Συζήτηση (30 λεπτά)

Χωρίστε την τάξη σε μικρές ομάδες και δώστε σε κάθε ομάδα παραδείγματα ακτιβισμού και διαφήμισης στην ΕΕ (βλ. φυλλάδιο 2). Ενθαρρύνετε τους μαθητές να συζητήσουν τα παραδείγματα και να εντοπίσουν τον αντίκτυπο του ακτιβισμού και της συνηγορίας σε άτομα και κοινότητες.

3. Προσωπικός προβληματισμός (30 λεπτά)

Ζητήστε από τους μαθητές να αναλογιστούν τη ζωή τους και να εντοπίσουν παραδείγματα ακτιβισμού και υπεράσπισης που έχουν βιώσει ή γνωρίζουν. Ενθαρρύνετέ τους να μοιραστούν τους προβληματισμούς τους με την τάξη.

4. 4 Συμπεράσματα (20 λεπτά)

Συνοψίστε τα κύρια σημεία του εργαστηρίου και καλέστε τους εκπαιδευόμενους να μοιραστούν τα συμπεράσματά τους. Ενθαρρύνετέ τους να σκεφτούν τρόπους με τους οποίους μπορούν να προωθήσουν τον ακτιβισμό και την υπεράσπιση στην προσωπική και επαγγελματική τους ζωή, να γίνουν ακτιβιστές και δώστε τους πηγές που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να συνεχίσουν να μαθαίνουν για αυτά τα θέματα.

Έντυπο 1: Ορισμοί του ακτιβισμού

Ο ακτιβισμός είναι μια κοινωνική ή πολιτική δράση που επιδιώκει να επιφέρει αλλαγές στην κοινωνία. Περιλαμβάνει την ενεργό συμμετοχή ατόμων ή ομάδων στην αμφισβήτηση των καθιερωμένων δομών εξουσίας ή θεσμών με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο ακτιβισμός μπορεί να λάβει πολλές μορφές, όπως διαμαρτυρία, πολιτική ανυπακοή, άμεση δράση, κοινοτική οργάνωση, συνηγορία και εκπαίδευση.

Στον πυρήνα του, ο ακτιβισμός αφορά τη χρήση συλλογικής δύναμης για την αμφισβήτηση συστημάτων καταπίεσης, διακρίσεων και ανισοτήτων. Οι ακτιβιστές στοχεύουν να επιφέρουν διαρθρωτικές αλλαγές που θα βελτιώσουν τη ζωή των περιθωριοποιημένων ομάδων και θα αμφισβητήσουν το status quo. Οι ακτιβιστές μπορούν να επικεντρωθούν σε μια ποικιλία θεμάτων, όπως η περιβαλλοντική δικαιοσύνη, η οικονομική ανισότητα, η φυλετική δικαιοσύνη, η ισότητα των φύλων, τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+, τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και άλλα.

Ο ακτιβισμός συχνά καθοδηγείται από μια έντονη αίσθηση πάθους και επείγοντος και μπορεί να συνεπάγεται προσωπικό ρίσκο, θυσίες και αφοσίωση. Οι ακτιβιστές μπορεί να αντιμετωπίσουν αντιδράσεις από εκείνους που επωφελούνται από τις τρέχουσες δομές εξουσίας και μπορεί να συναντήσουν αντίσταση από εκείνους που είναι απαθείς ή απληροφόρητοι για τα τρέχοντα ζητήματα. Παρ' όλα αυτά, ο ακτιβισμός έχει διαδραματίσει ζωτικό ρόλο σε πολλές κοινωνικές και πολιτικές κινήσεις στην ιστορία και συνεχίζει να αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τη δημιουργία θετικών αλλαγών στην κοινωνία.

Έντυπο 2: Παραδείγματα ακτιβισμού υπό την ηγεσία των νέων στην ΕΕ

- Παρασκευές για το μέλλον

Με πρωτοβουλία της Σουηδέζας ακτιβίστριας Greta Thunberg, το Fridays For Future είναι ένα παγκόσμιο κίνημα νέων που παραλείπουν το σχολείο τις Παρασκευές για να απαιτήσουν δράση για την κλιματική αλλαγή. Το κίνημα έχει εξαπλωθεί σε όλη την Ευρώπη και έχει εμπνεύσει πολυάριθμες νεανικές διαμαρτυρίες και καμπάνιες που ζητούν μεγαλύτερη δράση για το κλίμα.

- Νεολαία για την Κλιματική Δικαιοσύνη
Το Youth For Climate Justice είναι ένα νεανικό δίκτυο ακτιβιστών για το κλίμα από όλη την Ευρώπη. Η ομάδα υποστηρίζει μια δίκαιη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και διοργανώνει διαμαρτυρίες και άμεσες δράσεις για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την κλιματική αλλαγή.
- Φοιτητές κατά της TTIP

Το Students Against TTIP είναι ένα δίκτυο νέων από όλη την Ευρώπη που αντιτίθενται στη Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP). Η ομάδα υποστηρίζει ότι η TTIP θα απονευρώσει την περιβαλλοντική και εργασιακή προστασία και θα αυξήσει την ισχύ των επιχειρήσεων εις βάρος των απλών πολιτών.

- **Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας**

Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας είναι μια οργάνωση-ομπρέλα για τις ομάδες και τα κινήματα που καθοδηγούνται από τη νεολαία σε όλη την Ευρώπη. Το Φόρουμ υπερασπίζεται τα δικαιώματα των νέων και τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων και παρέχει στους νέους μια πλατφόρμα για να εκφράσουν τις απόψεις και τις ανησυχίες τους.

- **Youth4Peace**

Το Youth4Peace είναι ένα δίκτυο νέων από όλη την Ευρώπη που εργάζονται για την προώθηση της ειρήνης και την πρόληψη των συγκρούσεων. Η ομάδα υποστηρίζει μεγαλύτερες επενδύσεις σε πρωτοβουλίες οικοδόμησης της ειρήνης υπό την ηγεσία των νέων και παρέχει κατάρτιση και υποστήριξη σε νέους που θέλουν να συμμετάσχουν σε προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης.